

**XVIDE COLLOQUIUM 'DE BRABANTSE STAD'
'S-HERTOGENBOSCH, 14 EN 15 OKTOBER 2011**

Het Charter van Kortenberg (1312) als inspiratiebron voor stedelijke identiteit en herinneringscultuur in het oude hertogdom Brabant (veertiende-twintigste eeuw)

Het Charter van Kortenberg (1312) als inspiratiebron voor stedelijke identiteit en herinneringscultuur in het oude hertogdom Brabant (veertiende-twintigste eeuw)

In 2012 is het achthonderd, respectievelijk zevenhonderd jaar geleden dat twee teksten tot stand kwamen die cruciaal zijn voor de stedelijke geschiedenis van het oude hertogdom Brabant.

De oorkonde van 25 februari 1212 (volgens paasstijl ook wel gedateerd op 24 februari 1213) bevat een overeenkomst tussen Hendrik I, hertog van Brabant, en Godfried, heer van Breda, waarin voor de eerste maal Arendonk, Herentals, Hoogstraten, Oisterwijk en Turnhout expliciet als nieuwe steden worden vermeld, naast de 'oude' steden Aarschot, Antwerpen, 's-Hertogenbosch, Leuven, Lier en Zichem. Impliciet worden ook Breda en Bergen op Zoom voor het eerst als oppida vermeld. Deze tekst markeert in zekere zin de geboorte van het hertogdom Brabant als stedelijk gewest en onderstreept tegelijk dat de Brabantse steden van het prille begin in een dynamische verhouding stonden tot het centrale gezag. In 2012 vormt deze oorkonde de aanleiding voor tal van lokale herdenkingen.

Van nog veel groter invloed was het op 27 september 1312 gesloten Charter van Kortenberg, de eerste Brabantse 'grondwet', waarin de invloed van de Brabantse steden op het landsbestuur, naast deze van de hertog en de adel, formeel werd bevestigd. Deze eerste constitutionele tekst van het hertogdom vormde door de eeuwen heen een inspiratiebron voor de vormgeving van de verhouding tussen vorst en steden. Enerzijds verschaftte het charter de steden, meer nog dan de bekende 'Blijde Inkomsten', in juridische zin de legitimatie om een autonome rol in het landsbestuur op te eisen en desnoods zelfs tegen de vorst in verzet te komen. Anderzijds beriepen de steden zich steeds opnieuw op deze tekst om de eigen culturele en historische identiteit te onderstrepen. Onder de opeenvolgende vorsten – onder de naar centralisatie strevende Bourgondiërs en Habsburgers even goed als onder het bewind van de Spaanse koning respectievelijk de Oostenrijkers, maar ook nog in de negentiende- en twintigste-eeuwse koninkrijken Nederland en België – bleef het Charter van Kortenberg een rol spelen in het proces van stedelijke identiteitsvorming en in het affirmeren van de stedelijke autonomie ten opzichte van de staat.

Zowel de oorkonde van 1212 als het charter van 1312 vormt aldus een mooie aanleiding stil te staan bij de politieke, juridische en culturele aspecten van het stedelijk karakter van het laatmiddeleeuwse hertogdom Brabant en het Nachleben van deze teksten in het Ancien Régime en de negentiende en twintigste eeuw. De – al dan niet overtrokken – noties van stedelijke eigenheid en autonomie vormden eeuwenlang enerzijds de basis voor politieke strijd tegen de vorsten en centrale staten die daarop inbreuk dreigden te maken en anderzijds de inspiratiebron voor een rijke herinneringscultuur die zich tot in onze tijd uitte in stedelijke geschiedschrijving, kunst en openbare manifestaties.

Organisatie:

Stichting Colloquium 'De Brabantse stad'.

Met medewerking van:

Gemeente 's-Hertogenbosch, Jheronimus Bosch Art Center, Erfgoed Brabant

Programma

Vrijdag 14 oktober

Stadhuis van 's-Hertogenbosch, Markt 1

- 10.00 uur: Ontvangst en registratie
- 10.30 uur: Prof. dr. Guido Marnef, voorzitter
- 10.45 uur: Prof. em. dr. Raymond van Uytven: Inleiding: De Raad en het Charter van Kortenberg en hun plaats in de Brabantse constitutionele geschiedenis
- 11.15 uur: Dr. Mario Damen (Universiteit van Amsterdam): De samenstelling van de Staten van Brabant in de veertiende en vijftiende eeuw
- 11.45 uur: Dr. Robert Stein (Universiteit Leiden): Het Charter van Kortenberg en de clause van 'opzegging' van gehoorzaamheid
- 12.15 uur: Discussie
- 12.30 uur: Lunch
- 14.00 uur: Prof. dr. Eric Bousmar (Facultés universitaires Saint-Louis): 'Ende want van onzer stadt van Nivele vergheten was daer inne'. Nivelles, le Brabant wallon et la charte de Cortenberg: une présence ténue dans la mémoire et dans les faits?
- 14.30 uur: Dr. Dave De Ruysscher (FWO en Vrije Universiteit Brussel): Lobbyen, vleien en herinneren: de Blijde Intrede van Filips in Antwerpen (1549) en de Antwerpse privileges
- 15.00 uur: Pauze
- 15.30 uur: Mw. drs. Marianne Eekhout (Universiteit Leiden): Herinneringen aan de Nederlandse Opstand in 's-Hertogenbosch in de zestiende en zeventiende eeuw
- 16.00 uur: Brecht Dewilde (Katholieke Universiteit Leuven): In de ban van hertog Jan. Schuttersgilden en kleinhandelsrevolutie in Leuven, zeventiende-achttiende eeuw
- 16.30 uur: Discussie
- 17.00 uur: Ontvangst door het stadsbestuur van 's-Hertogenbosch

Zaterdag 15 oktober

Jheronimus Bosch Art Center, Jeroen Boschplein 2 (Hinthamerstraat)

- 10.00 uur:** Brecht Deseure (Universiteit Antwerpen): 'Etre libre de nom et esclave de fait'. De Brabantse constituties tijdens de Franse periode, Zuidelijke Nederlanden
- 10.30 uur:** Drs. Jan van Oudheusden (Universiteit van Tilburg): Herinneringscultuur in de Noord-Brabantse steden in de negentiende en twintigste eeuw
- 11.00 uur:** Pauze
- 11.30 uur:** Jean Houssiau (Archives de la Ville de Bruxelles): L'autonomie communale en Belgique: 'sacro-sainte' ou fantasmatique? Quelques exemples bruxellois (19e-20e siècles)
- 12.00 uur:** Discussie en conclusies (prof. dr. A.J.A.Bijsterveld, Tilburg University, bestuurslid)
- 13.00 uur:** Broodjeslunch/Buffet de sandwiches

Deelnemingsprijs

€ 45 per persoon, inclusief lunches en een exemplaar van de handelingen. Studenten hebben de mogelijkheid aan het colloquium deel te nemen tegen € 10, inclusief lunches, maar exclusief een exemplaar van de handelingen.

Contactadressen

België:

Prof. dr. Guido Marnef
Universiteit Antwerpen
Dep. Geschiedenis
Prinsstraat 13 (D-327)
2000 Antwerpen
Guido.marnef@ua.ac.be

Nederland:

Stichting Colloquium De Brabantse Stad
Erfgoed Brabant
Postbus 1325
5200 BJ 's-Hertogenbosch
colloquium@erfgoedbrabant.nl

Inschrijven

Door naam, adres, postcode en woonplaats, alsmede functie (studenten vermelden hun onderwijsinstelling) per e-mail te versturen naar het adres colloquium@erfgoedbrabant.nl en het bovenstaande bedrag over te schrijven op een van de volgende rekeningen:
Voor België: 405-6062551-82 t.n.v. 'De Brabantse Stad' Humbeek
Voor Nederland: 22.52.03.332 t.n.v. 'Stichting colloquium De Brabantse Stad' 's-Hertogenbosch

Verblijf

's-Hertogenbosch heeft een gastvrije binnenstad met goede verblijfsmogelijkheden. Voor een overnachting kunt u reserveren in een van de vijf hotels in en om 's-Hertogenbosch. Zie hiervoor www.booking.com dan wel www.hotels.nl onder 's-Hertogenbosch. Daarnaast telt de stad vele tientallen restaurants. Een aantal daarvan wordt besproken op de site www.eet.nu/den-bosch.